

Ministerie van Algemene Zaken (III)

Rapport bij het Jaarverslag 2024

2025

Algemene
Rekenkamer

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun beleid, hun bedrijfsvoering en hun bestedingen. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in het jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Heeft het beleid de gewenste resultaten opgeleverd?
- Zijn de zaken goed geregeld op de ministeries?
- Is het geld ontvangen, besteed en verantwoord volgens de regels?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Zoals onze wettelijke taak voorschrijft, geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Pas nadat de Staten-Generaal de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans hebben ontvangen, kunnen zij per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de verantwoordelijke minister. Bijlage 2 bevat een uitgebreidere toelichting op ons verantwoordingsonderzoek.

Dit rapport heeft betrekking op het Jaarverslag 2024 van het ministerie van Algemene Zaken. De andere rapporten van het verantwoordingsonderzoek 2024 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2024. Hier vindt u ook ons rapport Staat van de rijksverantwoording 2024. Hierin nemen wij de verklaring van goedkeuring van de rijksrekening op. Ook vindt u hierin een overkoepelende beschouwing over het verantwoordingsonderzoek 2024.

Inhoud

1. Onze conclusies | 4

2. Feiten en cijfers | 6

3. Beleidsresultaten | 9

3.1 Totstandkoming beleidsinformatie | 9

4. Bedrijfsvoering | 10

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering | 10

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering | 12

4.3 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering | 12

4.4 Totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie | 13

5. Financiële informatie | 14

5.1 Oordeel over de financiële informatie | 15

6. Reactie minister | 17

6.1 Reactie minister van Algemene Zaken | 17

Bijlagen | 18

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2024 | 18

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek | 22

Bijlage 3 Begrippenlijst | 27

1. Onze conclusies

Bij het ministerie van Algemene Zaken waren in 2024 de uitgaven € 112 miljoen, de ontvangsten € 6 miljoen en de verplichtingen € 112 miljoen.

Bij het Kabinet van de Koning waren in 2024 de uitgaven € 3 miljoen, de ontvangsten € 3 miljoen en de verplichtingen € 3 miljoen.

Bij de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten waren in 2024 de uitgaven € 3 miljoen en de verplichtingen € 3 miljoen.

Het ministerie van Algemene Zaken (AZ) is een klein ministerie dat vaak met gevoelige informatie te maken heeft en hierdoor ook risico's loopt. Ook gelden er hoge eisen voor logische toegangsbeveiliging en informatiebeveiliging. Het ministerie heeft het IT-beheer in 2024 verder verbeterd. Verder heeft het ministerie te maken met meerdere verhuizingen door de renovatie van het Binnenhof. Dit legt een flink beslag op de ambtelijke organisatie.

Verbeteringen in IT-beheer

Het ministerie van Algemene Zaken heeft in 2024 verbeteringen aangebracht in het IT-beheer. Er zijn verbeteringen doorgevoerd in het wachtwoord- en gebruikersbeheer en daarmee is het aandachtspunt opgelost.

Programma AZ-Next in 2024 bijna afgerond

Het ministerie van Algemene Zaken is in 2019 gestart met het IT-programma AZ-Next. Doel van dit programma is: digitale dienstverlening verbeteren, IT-systemen toekomstbestendig maken en de ICT-infrastructuur modulair opbouwen. In 2024 is het programma niet volgens planning afgerond. Dit vanwege de verhuizing

van het ministerie in 2024 naar de Turfmarkt. Voor deze verhuizing zijn onder andere medewerkers van het programma AZ-Next ingezet. Deze medewerkers waren daardoor voor langere tijd niet beschikbaar voor AZ-Next en daardoor is er vertraging ontstaan. De uitvoering van het programma loopt hierdoor verder in de eerste 3 maanden van 2025. De overdracht van de programmaorganisatie naar de beheerorganisatie moet in 2025 verder plaatsvinden. De totale projectuitgaven van AZ-Next zullen niet binnen het oorspronkelijk beschikbare projectbudget van € 27,4 miljoen blijven. Het ministerie verwacht een overschrijding van ongeveer € 11 miljoen.

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2024 van het ministerie van Algemene Zaken

Op totaalniveau kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed.

Verder in het rapport

- Hoofdstuk 2 Feiten en cijfers
- Hoofdstuk 3 Beleidsresultaten
- Hoofdstuk 4 Bedrijfsvoering
- Hoofdstuk 5 Financiële informatie
- Hoofdstuk 6 Reactie minister

2.

Feiten en cijfers

Het begrotingshoofdstuk III bestaat uit 3 begrotingen met een eigen beheer-verantwoordelijkheid. Het gaat om:

- het ministerie van Algemene Zaken (IIIA);
- het Kabinet van de Koning (IIIB);
- de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC).

Het ministerie van Algemene Zaken heeft afspraken gemaakt met het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) over de dienstverlening door het ministerie op het gebied van bedrijfsvoering. Het gaat om ICT, financiële administratie en personeelszaken. De afspraken gaan ook over de planning- en controlcyclus.

Het ministerie van Algemene Zaken is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Koning (I). De uitgaven van het Kabinet van de Koning en de uitgaven van de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) voor communicatie over het Koninklijk Huis worden doorbelast aan de begroting van de Koning, zie hiervoor begrotingshoofdstuk I, artikel 3.

Het ministerie van Algemene Zaken heeft in 2024 € 112 miljoen uitgegeven. Dit is 0,03% van de totale rijksuitgaven over 2024. Daarnaast is het verplichtingen aangaande voor € 112 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 6 miljoen. De aantallen fte's zijn gebaseerd op gegevens van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens beoordeeld op aannemelijkheid.

Tabel 1 Ministerie van Algemene Zaken (IIIA) in miljoenen € en aantallen fte's

	2022	2023	2024
Verplichtingen	78	86	112
Uitgaven	78	87	112
Ontvangsten	6	6	6
Fte's	453	498	512

Onder het ministerie van Algemene Zaken (IIIA) valt een agentschap dat een baten-lastenstelsel hanteert: de Dienst Publiek en Communicatie. De belangrijkste taak van dit agentschap is het verzorgen van de overheidscommunicatie van de rijksdienst. De baten bedroegen in 2024 € 174 miljoen, de lasten € 175 miljoen. De baten zijn afkomstig van het ministerie van Algemene Zaken, andere ministeries en derden.

Het Kabinet van de Koning (IIIB) heeft in 2024 € 3 miljoen uitgegeven, is voor hetzelfde bedrag verplichtingen aangegaan en had € 3 miljoen aan ontvangsten. Bij de CTIVD (IIIC) waren de uitgaven en verplichtingen € 3 miljoen.

Tabel 2 Het Kabinet van de Koning (IIIB) in cijfers in miljoenen €

	2022	2023	2024
Verplichtingen	3	3	3
Uitgaven	3	3	3
Ontvangsten	3	3	3

Tabel 3 De CTIVD (IIIC) in cijfers in miljoenen €

	2022	2023	2024
Verplichtingen	2	3	3
Uitgaven	2	3	3
Ontvangsten	0,002	0,003	0,004

Tabel 4 laat de ontwikkeling zien van de gerealiseerde uitgaven van het ministerie van Algemene Zaken. In totaal gaf het ministerie € 25 miljoen meer uit dan in 2023. De grootste verandering zat bij het begrotingsartikel voor de eenheid van het algemeen

regeringsbeleid. Op dit artikel zijn naast de apparaatsuitgaven van het ministerie ook de bijdragen aan bijvoorbeeld de Rijksvoorlichtingsdienst en de bijdrage aan het agentschap DPC opgenomen. De grootste stijging van € 23 miljoen zien we bij de apparaatsuitgaven van het ministerie zelf. Het ministerie geeft aan dat de tijdelijke huisvesting en de ICT meer hebben gekost.

Tabel 4 Ministerie van Algemene Zaken (III) realisatieverschillen uitgaven 2023 en 2024 in miljoenen €

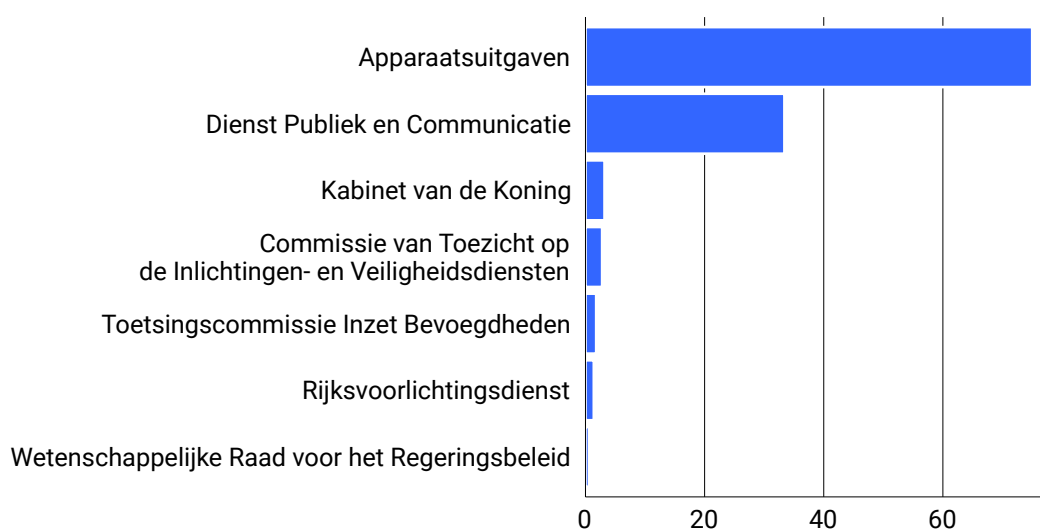
Begrotingsartikel	2023	2024	Vershil
1. Eenheid van het algemeen regeringsbeleid	87	112	25
2. Kabinet van de Koning	3	3	0
3. Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	3	3	0
Totaal	93	118	25

Figuur 1 Uitgaven ministerie van Algemene Zaken in 2024 (op basis van realisatiecijfers van het ministerie van Financiën)

Van de begroting van Algemene Zaken gaat het meeste geld naar apparaatsuitgaven

In miljoenen €

■ Uitgaven (realisatiecijfers)

Bron: de indeling van de financiële instrumenten is gebaseerd op gegevens van het ministerie van Financiën.

3.

Beleidsresultaten

In dit hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

In de *Staat van de rijksverantwoording 2024* geven we een rijksbreed beeld van de kabinetsresultaten, de uitkomsten van dit hoofdstuk bieden daarvoor een basis.

3.1 Totstandkoming beleidsinformatie

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie.

Wij hebben onderzocht of de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten betrouwbaar tot stand is gekomen. Het gaat hier bijvoorbeeld om de informatie over de behandeltermijn van burgerbrieven en het aantal publicaties, lezingen en debatten van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij hebben ook onderzocht of de beleidsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de beleidsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

4.

Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. We staan stil bij enkele belangrijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van het ministerie (§ 4.1). Aansluitend geven we een oordeel over de door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering (§ 4.2). We sluiten dit hoofdstuk af met de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering die de minister van Algemene Zaken in het *Jaarverslag 2024* verstrekt (§ 4.3).

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

4.1.1 Verhuizing vanwege renovatie Binnenhof

In 2024 is het ministerie van Algemene Zaken verhuisd naar een tijdelijke locatie vanwege de renovatie van het Binnenhof. Deze verhuizing kwam eerder dan het ministerie had gepland, onder druk van de gemeente Den Haag vanwege de brandveiligheid. Omdat de tijdelijke locaties aan de Bezuidenhoutseweg 20 en 73 nog niet klaar waren op de geplande datum van 31 juli 2024, is het ministerie eerst tijdelijk naar de Turfmarkt verhuisd. De verhuizing naar de Bezuidenhoutseweg 20 en 73 staat voor eind mei 2025 gepland.

In ons rapport bij het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) gaan wij verder in op de renovatie van het Binnenhof.

4.1.2 Programma AZ-Next in 2024 bijna afgerond

Het ministerie van Algemene Zaken is in 2019 gestart met het IT-programma AZ-Next. Doel van dit programma is: digitale dienstverlening verbeteren, IT-systemen toekomstbestendig maken en de ICT-infrastructuur modulair opbouwen. In 2024 heeft het ministerie van Algemene Zaken toegewerkt naar de afronding van het programma.

Het programma AZ-Next zou volgens de planning uit 2023 eind 2024 afgerond zijn, maar dit heeft het ministerie niet helemaal gehaald. Dat heeft te maken met de verhuizing van het ministerie naar de Turfmarkt. Voor deze verhuizing zijn onder andere medewerkers van het programma AZ-Next ingezet. Dit betekende dat deze medewerkers voor langere tijd niet beschikbaar waren voor AZ-Next en er vertraging in het programma ontstond. De uitvoering van het programma loopt hierdoor verder in de eerste 3 maanden van 2025. In de reguliere lijnorganisatie van het ministerie is een beheerorganisatie opgezet. Per 1 april 2025 wordt de programmaorganisatie overgedragen aan deze beheerorganisatie.

Onderdeel van AZ-Next zijn 3 projecten. De projecten voor de vernieuwing werkplek en applicaties en vervanging infrastructuur zijn per eind 2024 nagenoeg afgerond. Het project voor vernieuwing van het documentmanagementsysteem wordt op 1 april 2025 afgerond met de ingebruikname van dit systeem.

Het ministerie heeft door kabinetsbeleid te maken met een budgettaire taakstelling van 22%. De verwachting van het ministerie van Algemene Zaken is dat de taakstelling ook effect kan hebben op de verdere ontwikkeling van en investeringen in IT. Het ministerie moet nog een besluit nemen hoe hiermee om te gaan. Het moet onder meer beslissen of de taakstelling effect heeft op bijvoorbeeld het doorontwikkelen van het documentmanagementsysteem.

Bij de start van het programma AZ-Next was de raming dat het € 27,4 miljoen zou kosten. In de loop van het programma bleek dat de totale uitgaven niet binnen het oorspronkelijk beschikbare budget zouden blijven. Eind 2023 werden de totale kosten geraamd op € 35,7 miljoen (een overschrijding van 30%). Per februari 2025 komen de geraamde kosten uit op € 38,8 miljoen (een overschrijding van 42%, gecorrigeerd voor inflatie 31,4%). De dekking voor de overschrijding komt deels uit de jaarlijkse prijscompensatie die het ministerie van Financiën bij de Voorjaarsnota 2024 aan het ministerie van Algemene Zaken toekende. Een ander deel is gevonden door herschikking binnen de eigen begroting. De vertraging die het programma heeft opgelopen door de verhuizing heeft een flink effect op de begroting en uitgaven van

het programma in 2024. Aangezien het programma in 2025 doorloopt levert dat extra kosten op. Er is € 3,9 miljoen geraamd voor kosten die in 2025 nog gemaakt worden.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

De onderdelen van de bedrijfsvoering van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten die wij hebben onderzocht voldeden in 2024 aan de gestelde eisen.

4.3 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering

4.3.1 Aandachtspunt: IT-beheer verder verbeterd

Het ministerie van Algemene Zaken heeft in 2024 verdere verbeteringen doorgevoerd in het IT-beheer. Dat geldt bijvoorbeeld voor het wachtwoord- en gebruikersbeheer. Beheerders- en reguliere rechten worden niet meer definitief, maar slechts voor een beperkte periode uitgegeven. Na afloop van deze periode vindt verificatie plaats of de rechten nog nodig zijn. In oktober 2024 is het wachtwoordbeleid aangepast, daarmee voldoet het ministerie aan de vereisten van het GITC-normenkader van de ADR. Het ministerie heeft daarmee invulling gegeven aan ons aandachtspunt uit het verantwoordingsonderzoek 2023.

De ADR rapporteert in zijn auditrapport uitgebreider over het IT-beheer van het ministerie van Algemene Zaken en ziet nog een aantal punten van aandacht. De ADR noemt het ontbreken van inzicht in de wijze waarop netwerkscheiding is ingericht, inzet van externe bronnen (NCSV) voor meldingen van nieuwe kwetsbaarheden en de aansluiting met de SOC-dienstverlening. Een security operations center (SOC) is verantwoordelijk voor het beschermen van een organisatie tegen cyberdreigingen door continu toezicht op het netwerk en onderzoek naar beveiligingsincidenten.

4.4 Totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

In deze paragraaf geven wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie.

Wij hebben onderzocht of bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten betrouwbaar tot stand is gekomen. Uit dit onderzoek zijn geen bevindingen naar voren gekomen waaruit blijkt dat de totstandkoming niet betrouwbaar is.

Wij hebben ook onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de bedrijfsvoeringsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

5.

Financiële informatie

Wij hebben de financiële informatie in het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten op 2 punten gecontroleerd:

- Kloppen de cijfers in het jaarverslag (betrouwbaar) en is het jaarverslag goed gemaakt (ordelijk)?
- Is het geld volgens de regels (rechtmatig) besteed?

Wanneer cijfers niet kloppen of wanneer geld niet volgens de regels is besteed, dan noemen we dat een *fout*. Als de minister niet voldoende kan aantonen of geld volgens de regels is besteed of dat de cijfers kloppen, dan noemen we dat een *onzekerheid*. Het is niet realistisch te verwachten dat alles goed gaat. Daarom hanteren we tolerantiegrenzen. Als het totaal van de fouten en onzekerheden boven de tolerantiegrens komt, spreken we van een overschrijding en komen we tot een negatief oordeel.

Onze controle hebben wij op 2 niveaus uitgevoerd, op het niveau van het hele jaarverslag en per begrotingsartikel. Op het niveau van het hele jaarverslag hebben wij gecontroleerd of de cijfers kloppen en het geld volgens de regels is besteed. Per begrotingsartikel hebben wij alleen gecontroleerd of het geld volgens de regels is besteed.

5.1 Oordeel over de financiële informatie

Samenvattend oordeel over de financiële informatie in het Jaarverslag 2024 van het ministerie van Algemene Zaken

Op totaalniveau kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed.

Bij elkaar opgeteld blijven alle fouten en onzekerheden binnen de tolerantiegrenzen. Daarom zijn onze oordelen over de financiële informatie positief: over het geheel genomen kloppen de cijfers en is het geld volgens de regels besteed en ontvangen, en zijn verplichtingen op de juiste manier aangegaan.

Onderstaande figuren geven de uitkomsten van onze controle weer.

IIIA Algemene Zaken

Verantwoorde bedragen over 2024 In miljoenen €	Oordelen	Omvang fouten en onzekerheden In miljoenen €
Verplichtingen	Volgens de regels ✓	-
Totaal 112,0	Cijfers kloppen ✓	-
Uitgaven en Ontvangsten	Volgens de regels ✓	-
Totaal 117,8	Cijfers kloppen ✓	-
Afgerekende Voorschotten	Volgens de regels ✓	-
Totaal 0,2	Cijfers kloppen ✓	-
Agentschappen	Volgens de regels ✓	-
Totaal 174,3	Cijfers kloppen ✓	-
Saldibalans	Volgens de regels ✓	-
Totaal 5,3	Cijfers kloppen ✓	-

IIIB Kabinet van de Koning

Verantwoorde bedragen over 2024		Oordelen		Omvang fouten en onzekerheden
In miljoenen €				In miljoenen €
Verplichtingen		Volgens de regels		-
Totaal	3,2	Cijfers kloppen		-
Uitgaven en Ontvangsten		Volgens de regels		-
Totaal	6,5	Cijfers kloppen		-
Afgerekende Voorschotten		Volgens de regels		-
Totaal	0,0	Cijfers kloppen		-
Saldibalans		Volgens de regels		-
Totaal	0,0	Cijfers kloppen		-

IIIC Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Verantwoorde bedragen over 2024		Oordelen		Omvang fouten en onzekerheden
In miljoenen €				In miljoenen €
Verplichtingen		Volgens de regels		-
Totaal	2,8	Cijfers kloppen		-
Uitgaven en Ontvangsten		Volgens de regels		-
Totaal	2,9	Cijfers kloppen		-
Afgerekende Voorschotten		Volgens de regels		-
Totaal	0,0	Cijfers kloppen		-
Saldibalans		Volgens de regels		-
Totaal	0,0	Cijfers kloppen		-

Meer cijfermatige details over bijvoorbeeld de omvang van de fouten en onzekerheden per begrotingsartikel vindt u in bijlage 1.

6.

Reactie minister

De minister van Algemene Zaken heeft op 24 april 2025 gereageerd op ons concept-rapport. Hieronder geven we zijn reactie weer. De reactie van de minister geeft ons geen aanleiding tot een nawoord.

6.1 Reactie minister van Algemene Zaken

De minister schrijft: “Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport bij het jaarverslag 2024 van het ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk weergegeven is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen. Ook voldoen de door u onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering en beleidsinformatie aan de gestelde eisen.

Met betrekking tot de bedrijfsvoering constateert u dat het ministerie van Algemene Zaken het IT-beheer heeft verbeterd in 2024. Als gevolg van doorgevoerde verbeteringen in het wachtwoord- en gebruikersbeheer is uw aandachtspunt uit het verantwoordingsonderzoek 2023 opgelost. We continueren de ingeslagen weg, onder meer door invulling te geven aan de resterende aandachtspunten op het gebied van IT-beheer, zoals deze zijn benoemd door de Auditdienst Rijk.”

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden ministerie van Algemene Zaken, het Kabinet van de Koning en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2024

Deze bijlage bevat een infographic met daarin de geconstateerde fouten en onzekerheden op totaalniveau en op artikelniveau. Op deze gegevens baseren wij ons oordeel over de verplichtingen en de uitgaven en ontvangsten in het *Jaarverslag 2024* van het ministerie van Algemene Zaken.

De hierna volgende figuren geven cijfermatige details over onze financiële oordelen.

- Aan de linkerkant staan de verantwoorde bedragen.
- Voor elk verantwoord bedrag is een tolerantiegrens aangegeven voor de omvang van fouten en onzekerheden die we toelaatbaar vinden. Dit zijn de bedragen bij de verticale, gestippelde lijn.
- Met een kleine bol is de omvang van de fouten en onzekerheden geplot. Wanneer de fouten en onzekerheden onder de tolerantiegrens blijven is de bol zwart gekleurd. Wanneer de fouten en onzekerheden de tolerantiegrens overschrijden is de bol rood gekleurd en is ons oordeel negatief.

Fouten en onzekerheden bij Algemene Zaken

⋮ Tolerantiegrens*

● Fouten en onzekerheden **onder** de tolerantiegrens ● Fouten en onzekerheden **boven** de tolerantiegrens

Verantwoorde bedragen over 2024		Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)	
Bedragen in miljoenen €		Bedragen in miljoenen €	
Verplichtingen			
Totaal	112,0	<p>RM 0% ● 0,0 // -100%</p> <p>BO 0% ● 0,0 // -100%</p>	
Uitgaven en Ontvangsten			
Totaal	117,8	<p>RM 0% ● 0,3 // -100%</p> <p>BO 0% ● 0,0 // -100%</p>	
Afgerekende Voorschotten			
Totaal	0,2	<p>RM 0% ● 0,0 // -100%</p> <p>BO 0% ● 0,0 // -100%</p>	
Agentschappen			
Totaal	174,3	<p>RM 0% ● 2,7 // -100%</p> <p>BO 0% ● 0,7 // -100%</p>	
Saldibalans			
Totaal	5,3	<p>RM 0% ● 0,0 // -100%</p> <p>BO 0% ● 0,0 // -100%</p>	

* Voor het beoordelen van fouten en onzekerheden hanteren we een tolerantiegrens die gebaseerd is op de omvang van het verantwoorde bedrag.

Fouten en onzekerheden bij Kabinet van de Koning

⋮ Tolerantiegrens*

● Fouten en onzekerheden **onder** de tolerantiegrens ● Fouten en onzekerheden **boven** de tolerantiegrens

Verantwoorde bedragen over 2024		Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)	
Bedragen in miljoenen €		Bedragen in miljoenen €	
Verplichtingen		0,3	
Totaal	3,2	RM 0%	//-100%
		BO 0%	//-100%
Uitgaven en Ontvangsten		0,7	
Totaal	6,5	RM 0%	//-100%
		BO 0%	//-100%
Afgerekende Voorschotten		0,0	
Totaal	0,0	RM 0%	//-100%
		BO 0%	//-100%
Saldibalans		0,0	
Totaal	0,0	RM 0%	//-100%
		BO 0%	//-100%

* Voor het beoordelen van fouten en onzekerheden hanteren we een tolerantiegrens die gebaseerd is op de omvang van het verantwoorde bedrag.

Fouten en onzekerheden bij Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

⋮ Tolerantiegrens*

● Fouten en onzekerheden **onder** de tolerantiegrens ● Fouten en onzekerheden **boven** de tolerantiegrens

Verantwoorde bedragen over 2024		Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)	
Bedragen in miljoenen €		Bedragen in miljoenen €	
Verplichtingen			
Totaal	2,8		
Uitgaven en Ontvangsten			
Totaal	2,9		
Afgerekende Voorschotten			
Totaal	0,0		
Saldibalans			
Totaal	0,0		

* Voor het beoordelen van fouten en onzekerheden hanteren we een tolerantiegrens die gebaseerd is op de omvang van het verantwoorde bedrag.

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook per begrotingsjaar de bedrijfsvoering en beleidsresultaten van de ministeries. De resultaten van ons onderzoek leggen wij vast in een rapport per jaarverslag (artikel 7.14 CW 2016, 1e lid).

Wij voeren ons onderzoek uit op basis van de internationale principes en standaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAI's). Deze zijn onderdeel van het INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP; zie <https://www.issai.org>). Bij het toepassen van de ISSAI's houden wij rekening met de comptabele regelgeving en de inrichting van het Nederlandse controlebestel waarin de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar oordeel maakt de Algemene Rekenkamer zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR volgens de Comptabiliteitswet 2016.

Deze bijlage beschrijft de manier waarop wij ons verantwoordingsonderzoek uitvoeren. Een uitgebreide methodologische verantwoording staat op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2024.

Algemeen

De gegevens die zijn gebruikt voor figuur 1 zijn gebaseerd op gegevens van het ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

Beleidsresultaten

In ons onderzoek naar de beleidsresultaten gaat het vooral om de vraag of burgers en bedrijven waar voor hun geld krijgen en of de ministers het parlement hierover voldoende informeren. Wij selecteren de beleidsterreinen voor onze onderzoeken op basis van risicoanalyse en maatschappelijke relevantie.

Wij onderzoeken of:

- het beleid doeltreffend en doelmatig is (artikel 7.16 CW 2016);
- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over het beleid voldoet aan de norm van betrouwbare totstandkoming en of deze niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (artikel 3.9 CW 2016).

Naast ons onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid, onderzoeken we of de beleidsinformatie in het jaarverslag betrouwbaar tot stand is gekomen. Daarbij kijken we vooral naar het proces en minder naar de informatie zelf. We hebben hiervoor deze onderdelen in het jaarverslag onderzocht:

- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de verplichte bijlagen.

Verder geven wij in ons verantwoordingsonderzoek aan of de beleidsinformatie al dan niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2024 staat welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd voor ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie.

Bedrijfsvoering

Wij onderzoeken per ministerie of:

- het begrotingsbeheer ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.2 CW 2016);
- het financieel beheer doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.2 CW 2016);
- het verwerven, beheren en afstoten van materieel doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.4 CW 2016);
- de financiële administratie betrouwbaar en controleerbaar wordt ingericht en gevoerd (artikel 3.5 CW 2016);
- de overige onderdelen van de bedrijfsvoering, zoals informatiebeveiliging, IT-beheer, management control, sturing en toezicht, voldoen aan de daaraan te stellen eisen;
- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over de bedrijfsvoering voldoet aan de norm van betrouwbare totstandkoming, en of deze niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (artikel 3.9 CW 2016).

De eisen waaraan de bedrijfsvoering moet voldoen, zijn uitgewerkt in lagere regelgeving en/of opgenomen in beoordelingskaders die de Algemene Rekenkamer of andere organisaties hebben opgesteld. Waar dat van belang is, vermelden wij het normenkader dat wij hebben gehanteerd.

Wij onderzoeken niet ieder jaar alle onderdelen van de bedrijfsvoering. In plaats daarvan maken we een selectie op basis van risicoanalyse en periodiciteit. Als wij in ons onderzoek tekortkomingen constateren in de bedrijfsvoering, vermelden wij deze.

Wij spreken dan van (ernstige) onvolkomenheden. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Daarnaast vermelden we in onze rapporten de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag. We onderzoeken of deze informatie betrouwbaar tot stand is gekomen. Daarbij kijken we vooral naar het proces en minder naar de informatie zelf.

Verder geven wij in ons verantwoordingsonderzoek aan of de bedrijfsvoeringsinformatie al dan niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2024 staat welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd voor ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie.

Financiële informatie

De financiële verantwoordingsinformatie die wij onderzoeken bestaat uit de rijksrekening en de rijkssaldibalans uit het Financieel Jaarverslag van het Rijk, en de jaarverslagen van de ministeries (artikel 7.12 CW 2016, 1e lid onder c). De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het opmaken van het Financieel Jaarverslag van het Rijk (artikel 2.29 CW 2016, 3e lid. De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag (artikel 2.29 CW 2016, 2e lid). Wij controleren of het jaarverslag voldoet aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften

Wij onderzoeken of:

- de financiële verantwoordingsinformatie in de rijksrekening en de rijkssaldibalans aansluit op de financiële verantwoordingsinformatie in de verantwoordingsstaten en de saldibalansen in de jaarverslagen van de ministeries (artikel 3.8 CW 2016, 2e lid);
- de financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen van de ministeries aan de wettelijke eisen voldoet.

We geven oordelen over zowel de rechtmatigheid als de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie. Een financiële transactie, zoals een uitgave, is rechtmatig als deze voldoet aan relevante Nederlandse en Europese regelgeving. Voldoet een transactie niet aan deze regelgeving, dan is dit een fout in de rechtmatigheid. Als niet is vast te stellen of een transactie voldoet aan de regelgeving, spreken we van een onzekerheid in de rechtmatigheid.

Financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is betrouwbaar als deze overeenkomt met de werkelijke financiële standen en transacties, zoals verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Ordelijk wil zeggen dat de informatie op een beheerste manier tot stand is gekomen.

Op basis van ons onderzoek geven wij een verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de rijksaldibalans (artikel 7.14 CW 2016, 2e lid). Deze verklaring is een voorwaarde voor de Staten-Generaal om, aan de hand van het betreffende jaarverslag, goedkeuring te kunnen verlenen aan de minister voor het gevoerde financieel beheer (artikel 2.40 CW 2016, 2e lid).

De verklaring van goedkeuring nemen wij op in ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2024*. Hierin geven wij een beschouwing over het jaar dat is onderzocht. Onze financiële oordelen zijn bestuurlijke oordelen van het college van de Algemene Rekenkamer en geen controleverklaring zoals een accountant afgeeft. Wij kunnen bij onze verklaring een aantekening plaatsen als wij bezwaar hebben gemaakt tegen het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering of de verantwoording daarover en dat bezwaar handhaven (artikel 7.22 CW 2016, 6e lid).

De ADR controleert alle jaarverslagen van de ministeries, fondsen en overige begrotingshoofdstukken en geeft hierover afzonderlijke controleverklaringen af. Om het controlebestel zo doelmatig mogelijk in te richten en dubbele controlelasten te voorkomen, maken wij voor ons onderzoek naar de financiële informatie (financial audit) zoveel mogelijk gebruik van de controlewerkzaamheden van de ADR. Wij stellen vast of de controlewerkzaamheden van de ADR goed zijn uitgevoerd en of de bevindingen hebben geleid tot de juiste oordelen. Daartoe reviewen wij de controle door de ADR en voeren wij aanvullende eigen controlewerkzaamheden uit. Onze opdracht ligt vast in de Comptabiliteitswet.

De Algemene Rekenkamer geeft oordelen over de betrouwbaarheid, ordelijkheid en rechtmatigheid op totaalniveau en op artikelniveau. Belangrijke fouten en onzekerheden lichten wij toe als uitzondering bij ons oordeel. Een fout of onzekerheid kan om 2 redenen belangrijk zijn:

- op grond van de financiële omvang, als de fout of onzekerheid hoger is dan de tolerantiegrens;
- op grond van de aard van de fout, los van de financiële omvang.

We kijken naar de volgende geldstromen en financiële standen:

- verplichtingen;
- uitgaven en ontvangsten;
- saldibalans;
- afgerekende voorschotten;
- samenvattende verantwoordingsstaat agentschappen.

Voor elk van deze bedragen hanteren we een tolerantiegrens op totaalniveau. Als het bedrag aan fouten en onzekerheden binnen een geldstroom of van een financiële stand boven de tolerantiegrens komt, spreken we van een overschrijding. Gedetailleerde informatie over de geconstateerde fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven en ontvangsten staat in bijlage 1.

Bijlage 3 Begrippenlijst

agentschap

Een onderdeel van een ministerie dat meer zelfstandigheid heeft dan andere onderdelen. Een agentschap voert een eigen administratie, los van de administratie van het ministerie. Maar de minister is wel verantwoordelijk voor de begroting en financiële verantwoording.

Auditdienst Rijk (ADR)

De Auditdienst Rijk is de interne auditor van het Rijk. De ADR controleert de jaarverslagen van de ministeries. De Algemene Rekenkamer beschouwt de ADR als een interne accountant, die zijn werk onafhankelijk doet. Wij maken in ons verantwoordingsonderzoek dan ook gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR.

bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is de manier waarop alle bedrijfsprocessen van een ministerie zijn georganiseerd. Onder de bedrijfsvoering vallen ook alle maatregelen en procedures die er zijn om vast te stellen of het beleid van een minister volgens plan wordt uitgevoerd, en waar nodig bij te sturen.

beleidsinformatie

De beleidsinformatie in het jaarverslag is de informatie die de minister geeft over de resultaten van diens beleid, wat daarvoor is gedaan en hoeveel het kostte. We noemen beleidsinformatie ook wel niet-financiële informatie.

betrouwbaar

De cijfers in het jaarverslag zijn betrouwbaar als deze overeenkomen met de werkelijke financiële standen en transacties.

budgetrecht

Eén van de taken van de Staten-Generaal is het goedkeuren van de begroting van ieder ministerie. De Tweede en Eerste Kamer bepalen dus hoeveel geld een minister maximaal kan uitgeven en waaraan. Dit noemen we het budgetrecht van het parlement.

Comptabiliteitswet

De Comptabiliteitswet regelt de financiële gang van zaken binnen ministeries en tussen de ministers en het parlement. In de Comptabiliteitswet staat ook welke taken de Algemene Rekenkamer heeft.

decharge verlenen

Na Verantwoordingsdag keuren de Staten-Generaal de slotwetten goed. Daarmee verlenen ze decharge aan de ministers: die zijn dan niet meer verantwoordelijk voor het financieel beheer in het afgelopen jaar.

fouten

We spreken van een fout als:

- de minister geld niet heeft uitgegeven of ontvangen volgens de wetten en regels die daarvoor gelden;
- in het jaarverslag niet juist of volledig is opgeschreven waar het geld vandaan komt of aan is uitgegeven.

jaarverslag

Dit is de verantwoording van de minister over het gevoerde beleid, met daarin opgenomen een beleidsverslag inclusief bedrijfsvoeringsparagraaf en jaarrekening.

onvolkomenheid

Als wij in ons onderzoek zien dat een bedrijfsvoeringsproces van een ministerie niet goed is ingericht of wordt uitgevoerd, noemen we dat een onvolkomenheid. Als het om veel geld gaat en/of het probleem op meer plekken bij een ministerie voorkomt, noemen we het een ernstige onvolkomenheid.

onzeker

Wij noemen financiële informatie 'onzeker' als wij niet kunnen vaststellen of verplichtingen, uitgaven of ontvangsten aan de regels voldoen of op de juiste manier in het jaarverslag staan.

ordelijk

De cijfers in het jaarverslag zijn ordelijk als de financiële informatie op een beheerste manier tot stand is gekomen.

rechtmatig

Een financiële transactie, zoals een uitgave, is rechtmatig als deze voldoet aan de wetten en regels die daarvoor gelden. Voldoet een transactie niet aan de regels, dan is dit een fout. Als we niet kunnen vaststellen of een transactie aan de regels voldoet, noemen we dat een onzekerheid.

Rijksbegrotingsvoorschriften

De minister van Financiën stelt elk jaar de Rijksbegrotingsvoorschriften op. Dit zijn de regels waaraan de begrotingen en jaarverslagen van het Rijk moeten voldoen.

saldibalans

De saldibalans is een overzicht van bedragen die aan het einde van het jaar nog openstaan. Bijvoorbeeld vorderingen, voorschotten, schulden en openstaande verplichtingen.

slotverschillen

De slotwet is de laatste wet in de begrotingscyclus. Met die wet worden de begrote uitgaven, verplichtingen en ontvangsten in overeenstemming gebracht met de uiteindelijke bedragen. De slotwet wordt tegelijk met het jaarverslag aangeboden aan de Tweede Kamer. Zie ook 'decharge'.

(overschrijding van de) tolerantiegrens

Grens waarbinnen een afwijking geen gevolgen heeft voor het oordeel van de Algemene Rekenkamer. Wij gebruiken de tolerantiegrenzen om te bepalen welke fouten en onzekerheden er in de jaarverslagen zitten. De regelgeving schrijft voor dat de minister overschrijding van de tolerantiegrens voor de rechtmatigheid moet melden in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag.

verplichting

Een verplichting is een uitgave in de toekomst, waarvoor een minister een (juridische) verplichting is aangegaan.

voorschot

Een voorschot is een vooruitbetaling voor producten of diensten die nog geleverd moeten worden. Een voorschot kan ook een vooruitbetaling van een subsidie, bijdrage of lening zijn.

Algemene Rekenkamer

Postbus 20015

2500 EA Den Haag

070 342 44 00

voorlichting@rekenkamer.nl

www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is
vastgesteld op 12 mei 2025.

Dit document is op 21 mei 2025
aangeboden aan de
Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2025